

Briuselis, 2022 m. gruodžio 21 d.
(OR. en)

16327/22

ECOFIN 1374
STATIS 74
FIN 1384
UEM 360

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPRez
gavimo data:	2022 m. gruodžio 20 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 733 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI dėl 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2019/516 dėl bendrųjų nacionalinių pajamų rinkos kainomis derinimo, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 89/130/EEB, Euratomas ir Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1287/2003 (BNP reglamentas), taikymo

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 733 final.

Pridedama: COM(2022) 733 final

Briuselis, 2022 12 19
COM(2022) 733 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2019/516 dėl bendrųjų nacionalinių pajamų rinkos kainomis derinimo, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 89/130/EEB, Euratomas ir Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1287/2003 (BNP reglamentas), taikymo

1. ĮVADAS

2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2019/516 dėl bendrųjų nacionalinių pajamų rinkos kainomis derinimo, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 89/130/EEB, Euratomas ir Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1287/2003 (BNP reglamentas)¹, nustatytos procedūros, palengvinančios valstybių narių bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) įverčių palyginamumo, patikimumo ir išsamumo tikrinimą ir, prireikus, tobulinimą. BNP reglamentas įsigaliojo 2019 m. balandžio 18 d.

Taikant Europos sąskaitų sistemą (1995 m. ESS) pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2223/96², nuo 2002 m. sausio 1 d. BNP buvo Bendrijų ketvirtosios nuosavų išteklių grupės pagrindas. BNP pakeitė bendrąjį nacionalinį produktą, kuriuo remiantis ketvirtoji nuosavų išteklių grupė buvo apskaičiuojama iki 2002 m.

Nuo 2014 m. sausio 1 d. BNP sudaro ES biudžeto ketvirtosios nuosavų išteklių grupės pagrindą taikant Europos sąskaitų sistemą (2010 m. ESS) pagal Reglamentą (ES) Nr. 549/2013³.

Iki BNP reglamento buvo taikoma Tarybos direktyva 89/130/EEB, Euratomas⁴ (Bendrojo nacionalinio produkto direktyva) ir Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1287/2003⁵, kurie abu panaikinti įsigaliojus BNP reglamentui. Siekiant patikrinti ir įvertinti bendrojo nacionalinio produkto palyginamumą, patikimumą ir išsamumą, Bendrojo nacionalinio produkto direktyvoje nustatyta procedūra Bendrojo nacionalinio produkto komitete, kuriame valstybės narės ir Komisija glaudžiai bendradarbiavo 1989–2003 m. Panaši BNP tikrinimo ir vertinimo procedūra buvo nustatyta panaikintu Reglamentu (EB, Euratomas) Nr. 1287/2003, naudojant BNP komitetą, kuriame valstybės narės ir Komisija glaudžiai bendradarbiavo 2004–2019 m. Buvo pasiektas geras duomenų, skirtų naudoti nuosavų išteklių tikslais, patikimumo, palyginamumo ir išsamumo lygis.

BNP reglamentas grindžiamas šia procedūra, kuri pritaikyta siekiant atsižvelgti į BNP nuosavų išteklių tikslais. Jame numatyta oficiali ekspertų grupė, skirta padėti Komisijai taikyti BNP apskaičiavimo nuosavų išteklių tikslais procedūras ir tikrinimus. Būtent šiuo tikslu įsteigta Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė⁶.

Šioje ataskaitoje, kuri turi būti parengta pagal BNP reglamento 9 straipsnį, apibendrinama Komisijos ir Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupės pažanga, padaryta derinant BNP ir taikant BNP reglamentą nuo jo įsigaliojimo. 2 skyriuje aprašomos priemonės, kurių imtasi siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi BNP reglamente nustatytos bendrųjų nacionalinių pajamų rinkos kainomis apibrėžties ir apskaičiavimo. 3 skyriuje aprašomos priemonės, kurių imtasi siekiant užtikrinti, kad valstybės narės Komisijai laiku perduotų BNP duomenis ir papildomą informaciją. 4 skyriuje aprašomi veiksmai, kurių ėmėsi Komisija siekdama patikrinti šaltinius ir metodus, kuriuos naudoja valstybės narės BNP apskaičiuoti. 5 skyriuje pateikiamos išvados dėl BNP reglamento taikymo nuo jo įsigaliojimo.

2. BENDRŲJŲ NACIONALINIŲ PAJAMŲ RINKOS KAINOMIS APIBRĖŽTIS IR APSKAIČIAVIMAS

¹ OL L 91, 2019 3 29, p. 19.

² 1996 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2223/96 dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Bendrijoje (OL L 310, 1996 11 30, p. 1).

³ 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 549/2013 dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Europos Sąjungoje (OL L 174, 2013 6 26, p. 1).

⁴ 1989 m. vasario 13 d. Tarybos direktyva 89/130/EEB, Euratomas dėl bendrojo nacionalinio produkto rinkos kainomis įvertinimo suderinimo (OL L 49, 1989 2 21, p. 26).

⁵ 2003 m. liepos 15 d. Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1287/2003 dėl bendrųjų nacionalinių pajamų rinkos kainomis suderinimo (BNP reglamentas) (OL L 181, 2003 7 19, p. 1).

⁶ 2019 m. gegužės 17 d. Komisijos sprendimas, kuriuo įsteigiama Komisijos bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė (OL C 174, 2019 5 21, p. 5).

BNP reglamento 1 straipsnyje nustatyta, kad BNP ir bendrasis vidaus produktas (BVP) apibrėžiami pagal Reglamentu (ES) Nr. 549/2013 nustatytą 2010 m. Europos sąskaitų sistemą (2010 m. ESS).

Kaip nurodyta 1 straipsnyje, valstybės narės apskaičiuoja BVP taikydamos tris metodus: gamybos metodą, išlaidų metodą ir pajamų metodą. Apskaičiuodamos BVP ir pereidamos nuo BVP prie BNP, valstybės narės taikė 2010 m. ESS sąvokas ir apibrėžtis nuo pirmojo šio apskaitos standarto taikymo 2014 m.

Taikant 2010 m. ESS, BNP buvo tikrinamos pagal 2016–2019 m. BNP tikrinimo ciklą. Šio ciklo metu buvo išsamiau tikrinamas perėjimas nuo 1995 m. ESS sąvokų prie 2010 m. ESS sąvokų, įskaitant nuodugnų šių dviejų standartų atskirų pagrindinių sąvokų skirtumų tikrinimą. 2016–2019 m. tikrinimo ciklas buvo sėkmingai užbaigtas 2019 m. įsigaliojus BNP reglamentui.

2020–2024 m. BNP tikrinimo ciklui toliau taikomos tos pačios sąvokos ir apibrėžtys (2010 m. ESS) pagal BNP reglamento 1 straipsnį.

Kalbant apie BNP duomenų tinkamumą naudoti nuosavų išteklių tikslais patikimumo, palyginamumo ir išsamumo požiūriu, kai tinkama, taikomos atitinkamos Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 609/2014⁷ 10b straipsnio 4 dalies nuostatos, visų pirma galimybė daryti išlygą dėl BNP duomenų kokybės tais klausimais, apie kuriuos praneša Komisija arba valstybė narė.

3. BNP DUOMENŲ IR PAPILDOMOS INFORMACIJOS PATEIKIMAS

Kasmetinis BNP duomenų ir BNP duomenų kokybės ataskaitų pateikimas

BNP reglamento 2 straipsnyje nustatyta, kad kiekvienais metais iki spalio 1 d. valstybės narės turi apskaičiuoti BNP ir pateikti Komisijai (Eurostatui) duomenis apie BNP suvestinius rodiklius ir jų sudedamąsias dalis. Šis terminas suderintas su kitų metinių nacionalinių sąskaitų duomenų perdavimo pagal 2010 m. ESS perdavimo programą galutine data, todėl valstybėms narėms lengviau parengti visus atitinkamus duomenų rinkinius.

Valstybės narės turi pateikti BNP suvestinius rodiklius ir jų sudedamąsias dalis pagal reglamento 1 straipsnyje nurodytas apibrėžtis. Turi būti pateikiami praėjusių metų duomenys ir tuo pačiu metu pranešama apie visus ankstesnių metų duomenų pakeitimus. Šis reikalavimas perteikiamas duomenų perdavimo lentelių (BNP klausimynų) formose, kurias Eurostatas parengia prieš kiekvieną metinį duomenų perdavimą.

Kiekvienais metais Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupės pavasario posėdyje susitariama dėl bendros BNP klausimyno, kurį turi naudoti valstybės narės, struktūros. Taip siekiama palengvinti jų BNP duomenų teikimą. Eurostatas kiekvienai valstybei narei išsiunčia sutarto klausimyno formą ir prašo grąžinti užpildytas lenteles iki nustatyto termino.

Į klausimyną taip pat įtraukiamos papildomos lentelės ir formulės, padedančios patikrinti pateiktų duomenų nuoseklumą, išvengti galimų klaidų arba jas aptikti. Be to, prie klausimyno pridedamos išsamios instrukcijos, kaip jį teisingai užpildyti. Šios priemonės labai padėjo suderinti ir toliau tobulinti valstybių narių Eurostatui teikiamus duomenis.

BNP reglamentu valstybės narės taip pat įpareigojamos perduoti Eurostatui metinę BNP duomenų kokybės ataskaitą (2 straipsnio 3 dalis). Pagrindinis šios ataskaitos tikslas – pateikti Komisijai informaciją apie šaltinių ir metodų, naudojamų rengiant BNP suvestinius rodiklius ir jų sudedamąsias dalis, pakeitimus, padarytus nuo ankstesnio BNP perdavimo. Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų

⁷ 2014 m. gegužės 26 d. Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 609/2014 dėl tradicinių, PVM ir BNP pagrįstų nuosavų išteklių teikimo metodų ir tvarkos ir dėl priemonių, skirtų grynųjų pinigų poreikiui patenkinti (nauja redakcija) (OL L 168, 2014 6 7, p. 39).

grupės pavasario posėdyje taip pat susitariama dėl bendro šios ataskaitos turinio ir formato. Ši procedūra taikoma jau daugelį metų, todėl ataskaitos paprastai yra kokybiškos ir suteikia Komisijai ir Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupei būtiną pagrindinę informaciją, reikalingą valstybių narių BNP duomenims ir jų patikslinimams įvertinti.

Valstybės narės atitinkamus BNP klausimyno duomenis kartu su BNP duomenų kokybės ataskaita elektroniniu būdu perduoda naudodamosi viena bendra Eurostato duomenų prieiga (per specialią platformą EDAMIS).

Kadangi BNP reglamentas yra EEE svarbus teisės aktas, ELPA⁸ šalys BNP duomenis perduoda taip pat, kaip ir ES valstybės narės. Be to, pagal Susitarimą dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos⁹ Jungtinei Karalystei po 2020 m. gruodžio 31 d. toliau taikoma ES teisė, susijusi su ES nuosavais ištekliais iki 2020 finansinių metų, įskaitant atvejus, kai atitinkami nuosavi ištekliai turi būti teikiami, taisomi arba tikslinami po tos datos. Todėl pagal BNP reglamentą Jungtinė Karalystė taip pat perduoda BNP duomenis už laikotarpį iki 2020 m.

2019 m. visos šalys, išskyrus vieną (ES valstybę narę), iki spalio 1 d., t. y. laikydamosi nustatyto termino, pateikė savo 2019 m. BNP deklaracijas. Paskutinė valstybė narė jas atsiuntė spalio 1 d.

2020 m. visos šalys, išskyrus vieną (ELPA šalį), iki spalio 1 d., t. y. laikydamosi nustatyto termino, pateikė savo 2020 m. BNP deklaracijas. Paskutinė ELPA šalis BNP klausimyną atsiuntė spalio 15 d., o kokybės ataskaitą – spalio 28 d.

2021 m. visos 32 šalys pateikė 2021 m. BNP ataskaitas iki spalio 1 d., t. y. laikydamosi nustatyto termino.

2022 m. visos 32 šalys, išskyrus vieną (ELPA šalį), iki spalio 1 d., t. y. laikydamosi nustatyto termino, pateikė savo 2022 m. BNP deklaracijas. Paskutinė ELPA šalis iki nustatyto termino atsiuntė tik BNP klausimyną.

BNP aprašai

Kokybės ataskaita yra skirta pateikti naujausiai informacijai apie valstybės narės metodikos ir BNP duomenų pakeitimus, tačiau visa išsami informacija apie metodus ir šaltinius, naudotus galutiniams BNP įverčiams apskaičiuoti, pateikiama BNP suvestinių rodiklių ir jų sudedamųjų dalių šaltinių ir metodų aprašuose. Remdamasis šiais aprašais Eurostatas vertina valstybių narių BNP duomenų kokybę palyginamumo, patikimumo ir išsamumo požiūriu.

BNP reglamento 3 straipsnyje nustatyta valstybių narių pareiga pateikti Eurostatui BNP aprašą. Jame taip pat nustatyta, kad Komisija, priimdama įgyvendinimo aktus, turi nustatyti aprašo struktūrą ir išsamią rengimo tvarką pagal 2010 m. ESS, taip pat jo atnaujinimo ir pateikimo tvarkaraštį. Be to, 3 straipsnyje nustatyta, kad šiais įgyvendinimo aktais negalima nustatyti didelių papildomų sąnaudų, dėl kurių valstybėms narėms galėtų tekti neproporcinga ir nepagrįsta našta. Be to, aprašas turi atitikti 2010 m. ESS, taip pat reikėtų vengti informacijos dubliavimo ir pertekliaus.

Šie aspektai aptarti Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2020/1546¹⁰, kuris buvo priimtas vadovaujantis pirmiau minėtomis nuostatomis, ir BNP aprašo rengimo gairėse, dėl kurių susitarė Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė. Visų pirma, kalbant apie aprašų struktūrą, Reglamente

⁸ Lichtenšteiniui taikoma nukrypti leidžianti nuostata dėl BNP reglamento įgyvendinimo, bet jis vis dėlto perduoda metinį BNP klausimyną.

⁹ Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL C 384 I, 2019 11 12, p. 1).

¹⁰ 2020 m. spalio 23 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/1546, kuriuo nustatoma šaltinių ir metodų, naudojamų bendrųjų nacionalinių pajamų suvestiniams rodikliams ir jų sudedamosioms dalims rengti pagal Europos sąskaitų sistemą (2010 m. ESS), aprašo struktūrą ir išsamią rengimo tvarką (OL L 354, 2020 10 26, p. 1).

(ES) 2020/1546 nurodyta, kad juos turi sudaryti 10 skyrių ir BNP proceso lentelės. Atskiri aprašo skyriai apima šiuos klausimus:

- 1 skyrius Sąskaitų sistemos apžvalga
- 2 skyrius Duomenų revizavimo politika ir įverčių revizavimo bei galutinių verčių rengimo tvarkaraštis. Esminis duomenų revizavimas, atliktas po naujausios BNP aprašo versijos
- 3 skyrius Gamybos metodas
- 4 skyrius Pajamų metodas
- 5 skyrius Išlaidų metodas
- 6 skyrius Balansavimo arba integravimo procedūra ir įverčių tvirtinimas
- 7 skyrius Tikslinimo dėl išsamumo apžvalga
- 8 skyrius Perėjimas nuo bendrojo vidaus produkto (BVP) prie BNP
- 9 skyrius Pagrindiniai naudoti klasifikatoriai
- 10 skyrius Pagrindiniai naudoti duomenų šaltiniai

BNP aprašų priede pateikiamos proceso lentelės, kuriose nurodoma skaitinė informacija apie visų nuoseklių BNP rengimo proceso etapų rezultatus – nuo statistinių šaltinių, įvairių patikslinimų iki galutinių nacionalinių sąskaitų duomenų. Juose taip pat pateikiama skaitinė informacija apie santykinį atskirų šaltinių rūšių, naudojamų šiame rengimo procese, dydį ir atliktus patikslinimus, taip pat nuorodos į atitinkamus BNP aprašo skyrius.

BNP aprašo rengimo gairėse, parengtose glaudžiai bendradarbiaujant su Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupe ir atitinkančiose Reglamente (ES) 2020/1546 nustatyta išsamią rengimo tvarką, apibrėžiama išsami atskirų skyrių struktūra ir turinio reikalavimai. Jose valstybėms narėms taip pat pateikiamos rekomendacijos, kaip turėtų būti rengiamas kokybiškas aprašas, pabrėžiant pagrindinius principus ir aspektus, kuriems reikia skirti ypatingą dėmesį rengiant aprašą. Į jas taip pat įtrauktos nuostatos dėl ataskaitinių metų pasirinkimo ir BNP aprašo pateikimo bei vėlesnių atnaujinimų.

Rengiant BNP rengimo aprašo gaires, deramas dėmesys buvo skiriamas poreikiui išvengti informacijos dubliavimo ir pertekliaus aprašant ir taikant 2010 m. ESS terminus ir apibrėžtis. Be to, atnaujinant gaires 2020–2024 m. BNP tikrinimo ciklui buvo padaryta tik keletas pakeitimų, kai buvo manoma, kad reikia pakeisti esamus reikalavimus arba pateikti papildomų rekomendacijų.

Pagal Reglamentą (ES) 2020/1546 BNP aprašo pateikimo terminas buvo 2021 m. gruodžio 31 d. Dauguma valstybių narių pateikė savo BNP aprašą iki šio termino. Dėl pavėluoto BNP aprašo pateikimo Komisija pritaikė bendrąją išlygą penkioms valstybėms narėms. Keturioms iš šių valstybių narių bendroji išlyga buvo panaikinta, kai jos pateikė atitinkamus BNP aprašus.

Iš karto po BNP aprašų ir proceso lentelių pateikimo Eurostatas, atlikdamas BNP rizikos vertinimą, atliko pirminę bendrą jų išsamumo ir nuoseklumo analizę. Atlikus šį patikrinimą nebuvo nustatyta didelių trūkumų, kurie trukdytų išsamiai tikrinti BNP aprašus 2020–2024 m. ciklo metu.

Kadangi galutinių BVP ir BNP duomenų rengimo procedūros ir pagrindiniai statistiniai duomenys kasmet iš esmės nesikeičia, o keičiasi tik atliekant svarbius patikslinimus ilgesniais laiko tarpais, BNP aprašų kasmet iš naujo rengti nereikia. Reglamente (ES) 2020/1546 nurodyta, kad vėlesni BNP aprašo atnaujinimai turi būti atliekami ir pateikiami Eurostatui per 12 mėnesių nuo bet kokio svarbaus BNP rengimo šaltinių ar metodų pakeitimo. Bet kuriuo atveju BNP aprašas turi būti atnaujinamas bent kas penkerius metus.

4. BNP APSKAIČIAVIMO PROCEDŪROS IR PATIKROS

Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė

Pagal BNP reglamento 4 straipsnį Komisija turi įsteigti oficialią ekspertų grupę, kurią sudaro visų valstybių narių atstovai ir kuriai pirmininkauja Komisijos atstovas. Ši ekspertų grupė turi:

- konsultuoti Komisiją ir teikti jai nuomones dėl BNP apskaičiavimo palyginamumo, patikimumo ir išsamumo;
- nagrinėti reglamento įgyvendinimo klausimus ir
- kasmet teikti nuomones dėl valstybių narių pateiktų BNP duomenų tinkamumo nuosavų išteklių tikslais.

Netrukus po BNP reglamento įsigaliojimo Komisija 2019 m. gegužės 17 d. priėmė sprendimą dėl Komisijos bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupės įsteigimo¹¹. Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė pirmą kartą posėdžiavo 2019 m. gegužės mėn. ir patvirtino savo darbo tvarkos taisykles. Nuo to laiko Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė reguliariai posėdžiauja du kartus per metus, t. y. pavasarį ir rudenį. Nuo BNP reglamento įsigaliojimo (iki 2022 m. lapkričio mėn.) Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė į reguliarius posėdžius susirinko aštuonis kartus. Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė taip pat surengė tris *ad hoc* posėdžius, susijusius su globalizacijos klausimu.

Komisija (Eurostatas) gali steigti Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupės pogrupius, kurie nagrinėtų konkrečius su BNP susijusius klausimus pagal Komisijos nustatytus įgaliojimus.

2019 m. lapkričio mėn. Eurostatas įsteigė pogrupį dėl dingusio prekiautojo sukčiavimo PVM. Šio pogrupio tikslas – keistis praktika, aptarti šaltinius ir metodus bei rengti rekomendacijas, kad būtų toliau užtikrinamas dingusio prekiautojo sukčiavimo PVM traktavimo palyginamumas. Šio pogrupio darbas buvo baigtas 2020 m. lapkričio mėn. Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupei patvirtinus jo galutinę ataskaitą.

2020 m. birželio mėn. Eurostatas įsteigė išsamumo pogrupį. Šio pogrupio tikslas – nagrinėti konkrečius klausimus duomenų išsamumo srityje, kad būtų toliau užtikrinamas BNP duomenų išsamumas, keistis praktika ir rengti praktines gaires siekiant toliau užtikrinti išsamumo patikslinimą palyginamumą. Šio pogrupio darbas tęsiasi, jį planuojama baigti 2023 m.

Oficiali nuomonė dėl BNP duomenų tinkamumo nuosavų išteklių tikslais

BNP reglamento 4 straipsnyje taip pat nurodyta, kad Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė kasmet turi teikti nuomones dėl valstybių narių pateiktų BNP duomenų tinkamumo nuosavų išteklių tikslais. Šiuo tikslu Eurostatas parengtas dokumentas, į kurį įtraukiami pateikti BNP duomenys ir apibendrinamosios kokybės ataskaitos, pateikiamas nagrinėti Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupei rudens posėdžiuose. Nuomonės priede Eurostatas glausta forma pateikia tam tikrą kiekybinę ir kokybinę informaciją apie pagrindinius tikrinimo rezultatus.

Nuo BNP reglamento įsigaliojimo Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė kasmet priėmė nuomonę, patvirtinančią, kad valstybių narių ir Jungtinės Karalystės BNP klausimynuose pateikti duomenys yra tinkami nuosavų išteklių tikslais. Nustačius, kad duomenys yra tinkami, nuomonė kartu su duomenimis perduodama Biudžeto GD. Šis procesas vyksta sklandžiai, todėl Biudžeto GD gali laiku apskaičiuoti kiekvienos šalies įnašus į biudžetą pagal BNP nuosavus išteklius.

Tikrinimo modelis

Šaltinius ir metodus, kuriuos valstybės narės taiko BNP apskaičiuoti, kaip aprašyta BNP sąrašuose, pagal tikrinimo modelį turi patikrinti Komisija (Eurostatas). BNP reglamento 5 straipsnyje nustatyta, kad šį modelį rengia Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupe. Tokį 2020–2024 m. BNP tikrinimo ciklo modelį, pagrįstą modeliu, kuris buvo

¹¹ 2019 m. gegužės 17 d. Komisijos sprendimas, kuriuo įsteigiama Komisijos bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė (Tekstas svarbus EEE), C/2019/3651 (OL C 174, 2019 5 21, p. 5–8).

sėkmingai naudojamas 2016–2019 m. BNP tikrinimo ciklo metu, parengė Eurostatas, o Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė jį patvirtino 2020 ir 2021 m. posėdžiuose. Visi svarbūs jo elementai aprašyti modelį sudarančiuose pagrindų dokumentuose¹².

Be dokumento GNIG/121 „BNP tikrinimo nuosavų išteklių tikslais modelio metmenys“, kuriame pateikiamas visas modelis, 2020–2024 m. BNP tikrinimo ciklui parengti šie pagrindų dokumentai:

- 2010 m. ESS BNP aprašo rengimo gairės – 2010 m. ESS BNP aprašo rengimo ir BNP proceso lentelių sudarymo gairės (GNIG/068 Rev. 1);
- BNP aprašo vertinimo klausimynas (GIAQ) (GNIG/099);
- Tiesioginio tikrinimo, atliekamo tikrinant valstybių narių BNP aprašus, gairės (GNIG/100);
- Pranešimas dėl BNP išlygų (GNIG/101);
- Pranešimas dėl reikšmingumo ribos (GNIG/102);
- Dokumentavimo gairės (GNIG/122) ir
- Rizikos vertinimo modelis, taikomas tikrinant BNP nuosavų išteklių tikslais (GNIG/130).

Modelį sudaro metinis duomenų, pateiktų su BNP klausimynais ir kokybės ataskaitomis, tikrinimas ir daugiametis statistinių šaltinių ir metodų, naudojamų BNP apskaičiuoti, tikrinimas.

Metinę tikrinimo proceso dalį sudaro su BNP klausimynais ir ataskaitomis pateiktų duomenų kokybės tikrinimas. Eurostatas tikrina BNP klausimynus, ar, be kita ko, pateiktos lentelės atitinka formaliuosius reikalavimus ir jose nurodyta tiksli skaitinė informacija, duomenys nuoseklūs vertinant pagal laikotarpius ir atitinka paskelbtus nacionalinių sąskaitų duomenis. Kokybės ataskaitoje aprašyti patikslinimai tikrinami atsižvelgiant, be kita ko, į jų patikimumą, naudotų šaltinių ir metodų kokybę, bendro patikslinimo suderinimą su atskirais patikslinimais ir atitiktį anksčiau paskelbtiems pakeitimams. Valstybių narių gali būti paprašyta paaiškinti duomenis ir kokybės ataskaitas bei atsiųsti pataisytus duomenis. Po šio proceso Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė priima minėtą nuomonę dėl BNP duomenų tinkamumo nuosavų išteklių tikslais.

Daugiametę tikrinimo proceso dalį sudaro BNP apskaičiuoti naudojamų statistinių šaltinių ir metodų tikrinimas. Tai visų valstybių narių atžvilgiu atliekama suderintai ir pagal daugiamečius tikrinimo ciklus, kurie užtikrina struktūrizuotą ir nuoseklų tikrinimo pagrindą. Parengus pagrindų dokumentų rinkinį, pagrindiniai ciklo etapai yra šie: BNP aprašų ir proceso lentelių pateikimas; rizikos vertinimas; aprašų ir proceso lentelių dokumentų patikrinimai; tarpvalstybiniai kompleksinių klausimų palyginimai; informaciniai vizitai BNP klausimu; tiesioginis tikrinimas; veiksmų sričių nurodymas ir išlygos.

BNP aprašai ir proceso lentelės yra pagrindiniai informaciniai dokumentai, naudojami visuose daugiamečio tikrinimo proceso etapuose, Eurostatas juos tikrina naudodamasis BNP aprašo vertinimo klausimynu, kurį patvirtino Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė, ir atlikdamas tiesiogines pasirinktų duomenų rengimo sričių patikras. Klausimynas yra išsami tikrinimo ir dokumentavimo priemonė. Jo struktūra glaudžiai susijusi su BNP aprašo rengimo gairių struktūra. Klausimyne daugiausia dėmesio skiriama aprašytų šaltinių ir metodų atitikčiai 2010 m. ESS reikalavimams, susijusiems teisės aktams ir metodinėms gairėms patikrinti. Per daugelį metų šios priemonės gerai atliko savo funkciją, užtikrindamos vienodą, nuoseklią ir teisingą BNP aprašų ir procesų lentelių analizę.

Kai kurios nacionalinių sąskaitų sritys – kaip nustatyta atliekant rizikos vertinimą – laikomos keliančiomis didelę riziką visoms valstybėms narėms. Dėl jų reikia atlikti išsamią šalių taikomų sprendimų lyginamąją analizę. Kai kuriais atvejais gali prireikti ir Bendrųjų nacionalinių pajamų

¹² Su pagrindų dokumentais galima susipažinti viešoje Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupės svetainėje adresu <https://circabc.europa.eu/ui/group/7eb29b7b-33b0-4c9f-851b-e370277bb9e5>.

ekspertų grupės susitarimo dėl konceptualių aspektų. Šie klausimai tikrinami vienodai visose šalyse atliekant šalių tarpusavio palyginimus. Per 2016–2019 m. tikrinimo ciklą Eurostatas užbaigė išsamią tarpvalstybinių palyginimų programą, susijusią su keliais kompleksiniais klausimais. Ji apėmė įvairius klausimus, pavyzdžiui, išsamumą, BVP balansavimą, būsto paslaugas, finansines paslaugas (įskaitant netiesiogiai apskaičiuotas finansinio tarpininkavimo paslaugas), pasaulinę gamybą, mokėjimų balansą bei 1995 m. ESS ir 2010 m. ESS skirtumus. Tarpvalstybiniai palyginimai, susiję su išsamumu, pasauline gamyba, mokėjimų balansu bei 1995 m. ESS ir 2010 m. ESS skirtumais, buvo suskirstyti į smulkesnes sritis. Iš viso buvo atlikta 16 tarpvalstybinių palyginimų, kurie padėjo geriau užtikrinti šaltinių ir metodų, naudojamų rengiant atitinkamų sričių duomenis, kokybę. 2020–2024 m. tikrinimo ciklo metu atliekamos dar dvi tarpvalstybinės analizės.

BNP reglamente numatyta, kad BNP tikrinimo modelis turėtų būti grindžiamas tarpusavio peržiūros ir išlaidų efektyvumo principais. Todėl tai pagrindiniai principai, kuriais vadovaujasi tikrinant BNP ir kurie taikomi viso tikrinimo proceso metu.

Tarpusavio peržiūra tikrinant BNP susijusi su aktyviu valstybių narių dalyvavimu tiek atitinkamoje Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupės veikloje, tiek informaciniuose vizituose BNP klausimu. Siekdamas palengvinti tarpusavio peržiūros principo įgyvendinimą, Eurostatas užtikrino tikrinimo proceso skaidrumą, sudarydamas galimybę Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupei susipažinti su visais atitinkamais dokumentais. Tai yra BNP aprašai ir proceso lentelės bei visi tikrinimo proceso rezultatai – vizitų ataskaitos ir sritys, dėl kurių reikia imtis veiksmų, nustatytų neesminių klausimų sąrašas, pažangos ir galutinės ataskaitos dėl kompleksinių klausimų, kurie buvo tikrinami atliekant tarpvalstybinius palyginimus, taikomos išlygos ir (2020–2024 m. BNP tikrinimo ciklo atveju) visi raštai, kuriais pradedamos taikyti ir panaikinamos BNP išlygos.

Išlaidų efektyvumo principas į BNP tikrinimo modelį įtraukiamas dvejopai: pirma, pasitelkiant rizikos vertinimą ir, antra, taikant reikšmingumo ribą. Glaudžiai bendradarbiaujant su Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupe buvo sukurtas ir jos patvirtintas išsamus rizikos vertinimo modelis, skirtas BNP tikrinti nuosavų išteklių tikslais. Pagal jį tikrinimo procesas įgyja struktūrą, o tikrinimo veikla sutelkiama į sritis, kuriose rizika yra santykinai didelė. Komisija laikosi nuomonės, kad taikant šią priemonę procesas tapo racialesnis, o išlaidos – efektyvesnės.

Vertinant galimą konkrečios veiklos ar sandorių dydį ir svarbą, išlaidų efektyvumo principas apima reikšmingumo ribos taikymą. Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė patvirtino, kad šiuo tikslu turi būti taikoma 0,1 % BNP riba. Į reikšmingumo ribą atsižvelgiama viso tikrinimo proceso metu, tačiau ji svarbiausia nustatant ir panaikinant veiksmų sritis ir išlygas.

Deleguotieji aktai ir įgyvendinimo aktai

BNP reglamento 5 straipsnyje numatyta, kad Komisija turi priimti deleguotuosius aktus, nustatydamas klausimų, kurie turi būti sprendžiami per kiekvieną tikrinimo ciklą, sąrašą, siekiant užtikrinti BNP duomenų patikimumą, išsamumą ir kuo didesnę palyginamumą vadovaujantis 2010 m. ESS. Be to, Komisija turi priimti įgyvendinimo aktus, nustatydamas konkrečias priemones, kuriomis užtikrinamas didesnis BNP duomenų palyginamumas, patikimumas ir išsamumas remiantis tuo klausimų sąrašu.

Komisija priėmė Deleguotąjį reglamentą (ES) 2020/2147¹³, kuriuo Reglamentas (ES) 2019/516 papildytas sudarant klausimų, kurie turi būti sprendžiami per kiekvieną tikrinimo ciklą, sąrašą. Sąrašas apima šias temas:

- geografinės teritorijos apibrėžtį;
- būsto paslaugų vertinimo principus;

¹³ 2020 m. spalio 8 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2020/2147, kuriuo sudarant klausimų, kurie turi būti sprendžiami per kiekvieną tikrinimo ciklą, sąrašą papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/516 (Tekstas svarbus EEE) (OL L 428, 2020 12 18, p. 9).

- PVM grąžinimo traktavimą;
- priemonės išsamumui užtikrinti ir
- nesurinkto PVM traktavimą.

Į šiuos klausimus tinkamai atsižvelgta tikrinimo modelyje, nes atitinkami jų aspektai atitinkamai aptarti pagrindų dokumentuose (pvz., BNP aprašo rengimo gairėse, BNP aprašo vertinimo klausimyne ir rizikos vertinimo modelyje).

Remdamasi minėtu sąrašu, Komisija toliau nurodytais įgyvendinimo aktais nustatė konkrečias priemones, kuriomis užtikrinamas didesnis BNP duomenų palyginamumas, patikimumas ir išsamumas pirmųjų trijų klausimų atveju:

- Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2021/1947 dėl valstybių narių geografinės teritorijos apibrėžimo¹⁴;
- Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2021/1949 dėl būsto paslaugų vertinimo principų¹⁵ ir
- Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2021/1948 dėl PVM grąžinimo neapmokestinamiesiems asmenims ir apmokestinamiesiems asmenims už jų PVM neapmokestinamą veiklą traktavimo¹⁶.

Likusiems dviem klausimams (priemonėms išsamumui užtikrinti ir nesurinkto PVM traktavimo) skirti įgyvendinimo aktai yra rengiami.

Informaciniai vizitai BNP klausimu

BNP reglamento 6 straipsnyje nustatyta, kad, kai manoma, kad tai tikslinga, valstybėse narėse¹⁷ gali būti rengiami Komisijos (Eurostato) informaciniai vizitai BNP klausimu. Informacinių vizitų BNP klausimu tikslas – tikrinti BNP suvestinių rodiklių ir jų sudedamųjų dalių kokybę ir atitiktį 2010 m. ESS. Šiuo tikslu vizitų metu siekiama surinkti papildomos informacijos, kuri yra būtina siekiant nustatyti galimus BNP aprašo arba statistinių šaltinių ir metodų, naudojamų BNP ir jų sudedamosioms dalims apskaičiuoti, trūkumus. Informacinių vizitų BNP klausimu metu taip pat gali būti tiesiogiai tikrinamos tam tikros BNP rengimo dalys. Pagrindiniai tiesioginio tikrinimo tikslai yra patikrinti, ar BNP apraše pateiktas šaltinių ir metodų aprašymas atitinka faktiškai taikomą aprašo rengimo praktiką ir ar šaltiniuose nurodyti pagrindiniai duomenys buvo tinkamai perskaičiuoti į nacionalinių sąskaitų duomenis, kuriuos valstybės narės pateikė BNP nuosavų išteklių tikslais. Po informacinio vizito BNP klausimu parengiama ataskaita (ją Eurostatas pateikia Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupei)

¹⁴ 2021 m. lapkričio 10 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/1947 dėl valstybių narių geografinės teritorijos apibrėžimo įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/516 dėl bendrųjų nacionalinių pajamų rinkos kainomis derinimo (BNP reglamentą), kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 91/450/EEB, Euratomas ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 109/2005 (Tekstas svarbus EEE) (OL L 398, 2021 11 11, p. 1).

¹⁵ 2021 m. lapkričio 10 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/1949 dėl įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/516 dėl bendrųjų nacionalinių pajamų rinkos kainomis derinimo (BNP reglamentą) taikomų būsto paslaugų vertinimo principų, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 95/309/EB, Euratomas ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1722/2005 (Tekstas svarbus EEE) (OL L 398, 2021 11 11, p. 6).

¹⁶ 2021 m. lapkričio 10 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/1948 dėl PVM grąžinimo neapmokestinamiesiems asmenims ir apmokestinamiesiems asmenims už jų PVM neapmokestinamą veiklą traktavimo įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/516 dėl bendrųjų nacionalinių pajamų rinkos kainomis derinimo (BNP reglamentą), kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 1999/622/EB, Euratomas, ir Komisijos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 116/2005 (Tekstas svarbus EEE) (OL L 398, 2021 11 11, p. 4).

¹⁷ Informaciniai vizitai BNP klausimu taip pat gali būti rengiami Jungtinėje Karalystėje ir ELPA šalyse.

ir joje nurodomi veiksmai, kurių valstybė narė turi imtis, kad atliktų metodinius pakeitimus, ištaisytų aprašo rengimo klaidas arba patikslintų ar papildytų BNP apraše pateikiamą informaciją.

Mažiausias planuojamų vizitų BNP klausimu skaičius konkrečioje valstybėje narėje per tikrinimo ciklą grindžiamas rizikos vertinimo rezultatais. Paprastai per tikrinimo ciklą kiekvienoje valstybėje narėje surengiamas bent vienas toks informacinis vizitas.

Nuo 2019 m. balandžio 18 d., kai įsigaliojo BNP reglamentas, (iki 2022 m. spalio mėn.) Eurostatas atliko 19 informacinių vizitų BNP klausimu valstybėse narėse ir Jungtinėje Karalystėje. Tai pavyko pasiekti nepaisant sudėtingų aplinkybių, susijusių su COVID-19 pandemija, dėl labai gero bendradarbiavimo su valstybėmis narėmis. Eurostatas nuolat kvietė kitų valstybių narių nacionalinėms statistikos institucijoms atstovaujančius nacionalinių sąskaitų ekspertus dalyvauti vizituose BNP klausimu. Todėl 11 iš 19 vizitų dalyvavo kitų valstybių narių nacionalinių sąskaitų ekspertai, o tai padėjo įgyvendinti BNP tikrinimo procesui taikomą tarpusavio peržiūros principą.

Europos Audito Rūmų atliekamas Komisijos tikrinimo nagrinėjimas

Komisijos atliekamą valstybių narių BNP duomenų tikrinimą kasmet nuodugniai nagrinėja Europos Audito Rūmai. Be to, rengiamos specialios veiklos ataskaitos, susijusios su daugiamečiais tikrinimais. Išsami Audito Rūmų veiklos, susijusios su BNP nuosavų išteklių tikslais, apžvalga pateikiama Audito Rūmų metinėse ES biudžeto vykdymo ataskaitose.

5. IŠVADOS

Remiantis bendrosiomis nacionalinėmis pajamomis apskaičiuojama didžiausia nuosavų išteklių dalis ES bendrajame biudžete, todėl labai svarbu tinkamai taikyti BNP reglamentą. Atsižvelgiant į tai, tinkamai taikyti 2010 m. ESS apibrėžtis ir apskaitos taisykles yra būtina, norint rengti kokybiškus BNP duomenis, ir apskritai labai svarbu visų nacionalinių sąskaitų kokybei. Taigi užtikrinimas, kad BNP duomenys yra patikimi, palyginami ir išsamūs, pasiekiamas Komisijai atlikus tikrinimą pagal BNP reglamento nuostatas, padeda, remiantis nacionalinių sąskaitų duomenimis, atlikti patikimesnę ekonominę analizę ir formuoti geriau pagrįstą ekonominę politiką.

Galiojantis BNP nuosavų išteklių tikslais tikrinimo modelis iš esmės grindžiamas anksčiau taikytomis procedūromis, nustatytomis taikant Tarybos direktyvą 89/130/EEB, Euratomas ir Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 1287/2003. Įsigaliojus Reglamentui (ES) 2019/516, tikrinimo modelis toliau plėtojamas, atsižvelgiant į atitinkamas BNP reglamento nuostatas, įskaitant susijusias su tarpusavio peržiūros ir išlaidų efektyvumo principais, ir pasinaudojant teigiamais ankstesnių BNP tikrinimo ciklų rezultatais. Todėl buvo sukurta formalizuota tikrinimo sistema, užtikrinanti griežtą ir visapusišką, tačiau lankstų tikrinimo procesą.

Taip pat imtasi veiksmų, kad BNP duomenys būtų teikiami laiku ir suderintai, patobulintas ir atnaujintas BNP ir jų sudedamųjų dalių apskaičiavimo metodų ir šaltinių dokumentavimas.

Dėl šių priemonių padaryta didelė pažanga nagrinėjant ir tikrinant BNP skaičiavimus tiek metinių, tiek daugiamečių tikrinimų metu.

Pagal reglamento reikalavimus priimti atitinkami deleguotieji ir įgyvendinimo aktai. Toliau dirbama siekiant atsižvelgti į kitas galimas problemas, kad BNP duomenys būtų dar geriau palyginami, patikimesni ir išsamesni.

Komisija skyrė daug išteklių tinkamam BNP reglamento įgyvendinimui užtikrinti. Sklandžiai taikyti reglamentą pavyko ir dėl labai gero Komisijos ir valstybių narių bendradarbiavimo. Šio bendradarbiavimo pavyzdžiai – Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupės, įsteigtos padėti Komisijai nagrinėti BNP reglamento įgyvendinimo klausimus, veikla ir informaciniai vizitai BNP klausimu.

Artimiausiais metais Komisija ir Bendrųjų nacionalinių pajamų ekspertų grupė toliau stengsis išlaikyti aukštą BNP duomenų kokybę ir toliau gerinti jų palyginamumą, patikimumą ir išsamumą.